

Tuberkulos

PATIENTANVISNING

Razvanip/Dreamstime.com

***Den här broschyren ger dig viktig
information hur tuberkulos behandlas på
bästa möjliga sätt. Behandlingen kräver
uthållighet och noggrannhet från din sida.
Vårdpersonalen hjälper och stöder dig
så gott de kan. Bäst resultat nås genom
samarbete.***

Du har konstaterats ha tuberkulos, en sjukdom som orsakas av Mycobacterium tuberculosis-bakterien och främst drabbar lungorna. Tuberkulos behandlas med läkemedel, och du tillfrisknar om du tar tuberkulosmedicinerna regelbundet under hela behandlingen. Alla undersökningar samt medicineringen, sjukhusvården och uppföljningen är gratis för dig.

Är tuberkulos smittsam?

Tuberkulos smittar via luften om bakterierna hamnar i lungorna vid inandning. Sjukdomen smittar inte t.ex. via föremål eller matbestick. Däremot är det möjligt att du sprider smitta om du har tuberkulos i andningsvägarna eftersom sjukdomsalstrande bakterier utsöndras i luften när du hostar, talar, nyser eller sjunger. Smitrisken undersöks genom färgning av upphostningar (sputumfärgning). Ett positivt resultat innebär att smitrisken är betydande.

Genom att skydda munnen och näsan ordentligt med en pappersnäsdug när du hostar eller, om du inte

har en näsdug, genom att hosta mot överarmen hindrar du bakterien från att spridas ut i luften. Smitrisken minskar betydligt redan under de första veckorna du får medicin. Små barn sprider vanligtvis inte tuberkulossmitta eftersom de bara hostar upp små mängder bakterier och sjukdomen ofta drabbar andra organ än lungorna.

Hur behandlas tuberkulos?

Du tillfrisknar från tuberkulos för gott bara genom en lång läkemedelsbehandling. Tuberkulosbakterien är seg och utvecklar lätt resistens mot medicinerna. Det är därför som sjukdomen behandlas med en kombination av flera läkemedel under sex månaders tid. Behandlingen förlängs om det uppstår avbrott i medicineringen på grund av biverkningar, om något läkemedel måste bytas ut eller om bakterien är resistent mot något läkemedel.

Om sjukdomen har spridit sig i kroppen, om det är fråga om hjärnhinneinflammation eller tuberkulos i skelettet är behandlingstiden 9–12 månader. Det kan

Rätt hostteknik – ett skydd mot smitta

- **Hosta inte mot andra människor.**
- **Håll en näsdug tätt mot munnen när du hostar eller nyser.**
- **Hosta mot övre delen av ärmen om du saknar näsdug.**
- **Släng näsdugen i papperskorgen.**
- **Tvätta eller desinficera händerna.**

ta upp till två år att behandla sjukdomen om det visar sig att den är resistent mot minst två basläkemedel.

Vid behandlingen av tuberkulos är det också viktigt att beakta eventuella andra läkemedel som patienten tar eftersom parallellmedicineringen kan innehålla att någon av medicinerna kan förlora sin effekt. Berätta därför för din läkare vilka andra mediciner du tar.

Graviditet och amning

Tuberkulos kan tryggt behandlas under graviditet och amning. Behandlingen skyddar fostret så att det inte smittas av sjukdomen.

Vad innebär isolering?

Risken för tuberkulosmitta är störst just före och i början av läkemedelsbehandlingen. Genom att isolera patienten förebygger man smittspridning till människor i närmiljön, till andra patienter och vårdpersonalen. Smittbäraren vårdas på sjukhus i ett eget rum som isoleras med en luftsloss. Isoleringen pågår i allmänhet i minst två veckor från det medicineringen inletts. Under denna tid får patienten i regel inte avlägsna sig från det isolerade rummet. Vårdpersonalen skyddar sig med andningsskydd när de går in i rummet.

Om du har en sjukdom som är resistent mot läkemedlen fortsätter isoleringen tills man är säker på att medicinerna verkar på bakterien och att smittrisken har upphört. Enligt lagen om smittsamma sjukdomar kan en patient vid behov genom tvångsåtgärder hänvisas till isolering för att förhindra att sjukdomen sprids.

Vad är smittspårning?

Om tuberkulosen är smittsam eller det är ett barn som har insjuknat i tuberkulos måste det i enlighet med lagen om smittsamma sjukdomar göras en smittspårning vars syfte är att hindra fortsatt spridning. Det kanske finns någon i den närmaste kretsen som har fått smitta eller insjuknat eller någon som har spridit smittan. Tillsammans med patienten redar en sjukskötare ut vilka personer som har varit i kontakt med patienten under den tid som patienten haft symptom. Dessa kallas till hälsovårdscentralen för undersökning. Barn som utsatts för smitta undersöks på sjukhus. Lungorna röntgas på alla, och de som har symptom får lämna ett upphostningsprov. De som har insjuknat i tuberkulos får behandling medan barn och personer vars motståndskraft försvagats av smittan får förebyggande läkemedelsbehandling. Övriga personer som utsatts för smitta följs upp under ett års tid genom en röntgenundersökning sex och tolv månader efter den första undersökningen.

Jyrki Luukkonen

Behandling och uppföljning

Läkemedelsbehandlingen inleds på sjukhuset och även uppföljningen av sjukdomen sker där. Behandlingen ges under övervakning och i de flesta fall fortsätter övervakningen efter sjukhustiden. Genom blodprov och lungöröntgen följer läkaren regelbundet med 1–2 månaders mellanrum upp din hälsa och hur behandlingen framskrids. Upphostningsprover tas vid bestämda tider så att läkarna med säkerhet kan konstatera att medicineringen är effektiv.

Övervakad behandling bidrar till att du blir frisk

Övervakad behandling är en viktig del av medicineringen. Syftet är att genom den långa behandlingen stödja dig så att du blir frisk. En sjukskötare eller annan läkemedelskunnig vårdpersonal påminner dig om att ta dina mediciner och ser till att du också sväljer dem. Samtidigt följer hon eller han med din hälsa och noterar eventuella biverkningar hos läkemedlen och ser till att du följer upp behandlingen enligt överenskommelse. Vårdaren är din stödperson som du kan vända dig till för att diskutera din hälsa eller andra frågor som du funderar på.

Sköt väl om dig

- **Följ anvisningarna om rätt hostteknik**
- **Lär dig namnen på dina mediciner och doseringsanvisningarna**
- **Var noga med att ta dina mediciner exakt enligt ordination**
- **Följ överenskomna tider om uppföljning**
- **Uthållighet belönas – du tillfrisknar från tuberkulos om du tar alla dina mediciner regelbundet under hela behandlingen**

Avgifter och arbetsförmåga

Alla undersökningar, all sjukhusvård och medicinering är gratis. Du får återgå till arbetet när läkaren har konstaterat att du inte längre är smittsam, medicineringen fungerar som den ska och din kondition är tillräckligt god för att klara av arbete. Detsamma gäller för studier, barndagvård och skolgång. Har du frågor om arbetsförmåga, utkomst, behandling eller boende kan du vända dig till socialskötaren antingen medan sjukhusvården pågår eller när du kommer på kontroll.

Medicinerna kan ge biverkningar

— 4 —

Biverkningar förekommer ofta under de första veckorna och månaderna. Vanliga biverkningar, som magsmärter och lätt illamående, behandlas främst genom att läkaren justerar behandlingstiden eller vid behov ger lindrande medicin. Om du får feber, kraftiga magsmärter eller förändringar i huden ska du genast ta kontakt med din läkare eller den vårdare som övervakar behandlingen. Behandlingen avbryts och situationen följs upp med hjälp av blodprov. Läkemedelsbehandlingen inleds på nytt när symtomen har försvunnit.

Tillfrisknande

Om du följer läkarordinationen under hela behandlingstiden och regelbundet tar alla mediciner kommer du att bli frisk igen. Det är mycket viktigt att du inte avbryter eller själv ändrar medicineringen fast symtomen och sjukdomskänslan har försvunnit. Om du inte tar dina mediciner eller tar medicinerna oregelbundet eller i fel doser kommer sjukdomen att framkrida och du riskerar utveckla en läkemedelsresistent bakteriestam. I bälge fallen kommer behandlingen att försvaras och i värsa fall kan detta leda till döden. Det är alltså du som bär huvudansvaret för behandlingen och för att du ska tillfriskna. Vårdpersonalen finns till för att stödja dig.

Stöd från närliggande är viktigt

Det är mycket viktigt att dina närliggande känner till din sjukdom och hur den behandlas. Då kan de stödja dig under behandlingstiden och bidra till ditt tillfrisknande.

Anvisningar och kontaktuppgifter

Se till att du har anvisningar om medicineringen och om hur du ska göra om det blir problem efter att du lämnat sjukhuset. Se också till att du har kontaktuppgifter till de personer som övervakar din behandling och uppgifter om var uppföljningen sker.

Lisainfo:

- www.filha.fi
- www.heli.fi
- www.thl.fi
- www.stoptb.org
- www.who.int/tb/en/